

**Адвентистська преса України
про механізми формування й підходи
до розв'язання соціальних конфліктів**

Актуальність даної статті зумовлено особливим місцем соціальної тематики в християнській періодиці України. З одного боку, Конституція України утворює відокремлення Церкви од держави, а з іншого боку, суспільство чекає на конкретні кроки Церкви щодо розв'язання суспільних проблем, навіть закидаючи їй устами світських медіа ігноранцію нагальних питань сьогодення. У служінні тих протестантських Церков, які декларують свою аполітичність, одним із головних напрямів суспільної активності є соціальна діяльність – перш за все доброчинство.

Мета роботи – вивчити механізми формування і підходи до розв'язання соціальних проблем, пропонованих адвентистською періодикою. *Завдання* розвідки – проаналізувати функції соціальної проблематики в періодиці Церкви християн-адвентистів сьомого дня в Україні на матеріалі найвідомішого регіонального видання конфесії – подільського дайджесту «Твій шлях».

Ступінь дослідженості теми. З відомих нам студій адвентистської періодици (Ярослава Клачкова, Олексія Опаріна й автора цих рядків [1–4, 6, 8]) і медіа інших Церков України соціальна проблематика ніде не окреслювалась як окрема тема. Приміром, Ольга Закревська [5] розглядає планування сім'ї не в соціальному, а в етичному аспекті.

Для аналізу використовуємо регіональну пресу як найкращий вияв ризоматичного характеру ініціативи парафіянина-протестанта. В українському адвентизмі місцеві часописи з моменту своєї з'яви на початку 1990-х років були цікавіші й актуальніші від офіційних друків. Контент-аналіз видань «Моя надія» (Львів, виходить із 1990), «Мост надежды» (Запоріжжя, з 2002), «Путь» (Харків, із 2002), «Вічний скарб» (Київ, із 2003), «Свободная жизнь» (Харків, із 2005) і «Твій шлях» (Кам'янець-Подільський, з 2005) показав неухильне зростання ваги соціальної проблематики.

Найвиразніше вона присутня у двомовному дайджесті «Твій шлях». Ініціативна

група сформувала редколегію журналу на безкоштовній основі, себто сам періодичний орган від початку мислився як доброчинний просвітницький проект. Головний редактор Віталій Сафонов – підприємець, який покриває лівову частку затрат видання за власний кошт. Наклад у тисячу примірників поширюється безкоштовно. «Твій шлях» виходить щомісяця на 22 сторінках крейдованого паперу таблоїдного формату. Видання ілюстроване, обкладинка повнокольорова.

За два роки виходу соціальної тематики було присвячено 333 матеріали. Ми виокремили 22 напрямки соціальної тематики, які склали рейтинг частотності з'яви на його шпальтах (позиції з однаковими показниками поміщаємо в один рядок через скісну риску): 81 матеріал – (про) здоровий спосіб життя; 39 – батьки й діти; 36 – сім'я; 29 – зцілення; 18 – опозиція абортам; 17 – міжлюдські стосунки / психологічні розлади / суспільна тематика; 13 – порятунок в екстремальній ситуації як відповідь на молитву; 10 – становище сиріт / альтруїзм; 10 – фінансові питання; 9 – професійний успіх; 7 – становище ув'язнених; 4 – становище бездомних / небезпеки окультизму; 3 – категорія чесності / голод; 2 – девіантна поведінка / евтаназія; 1 – причини сучасного катастрофізму / охорона довкілля. Згідно рубрикатора (36 найуживаніших назв), здоров'я й сім'я є базовими цінностями «соціальної концепції» аналізованого органу.

Дайджест змальовує цілісну картину шлюбного життя: підготовки до нього, основних труднощів і загроз шлюбу, шляхів їх подолання, а також критику «альтернатив» традиційному варіанту сімейного життя. Потенційна «сумісність» пари залицяльників визначається мірою відповідності – вікової, інтелектуальної, соціальної, релігійної. Важливою відмінністю цих порад є наголос на тім, що замість шукати собі ідеальну пару, узалежнюючи сімейну гармонію від цього аспекту, молодій людині слід настільки ж працювати над собою, аби стати приваблю-

вою партією. Важливими є психологічні засади молодого людини, її уявлення про ідеальну сім'ю, горизонт її сподівань від свого шлюбу. Редакція пропагує патріархальну модель сімейних взаємин. Згідно матеріалам видання, *справжнім* чоловіку робить добровільна відповідальність за інших, і при такому чоловікові жінка може відмовитись од зверхньої позиції в сім'ї. Натомість стверджується, що ідея жіночої емансипації є витвором феміністської пропаганди. Стосунки довіри й зрілості – мета ідеальної жінки. Наголошено на необхідності не тільки «функціональної», «ділової», а перш за все душевної комунікації чоловіка й жінки, неконструктивності суперечок і потребі каяття за них. Найбільшою загрозою сімейній гармонії названо розлучення і наведено приклади того, як послідовний пошук порозуміння хоча б одною зі сторін приносить позитивний результат. Як і слід було сподіватися, не менш безкомпромісною буде й критика «прогресивних альтернатив» традиційній сім'ї – гомосексуалізму, лесбійства, мастурбації, полігамії, дошлюбних сексуальних контактів – з огляду на небезпеки телегонії, СНІДу, самотності, егоїзму, цинічно-споживацького ставлення до партнера й безвідповідальності щодо (можливих) дітей.

Сімейному вихованню дайджест надає величезної ваги. Читача мотивовано до цього широкою картиною морального занепаду дітей і порушень їх прав, перш за все з боку батьків. Серед «об'єктивних» джерел небезпеки названо комп'ютерні ігри й неконтрольований перегляд телевізії. Проте фокус уваги журналістів – безвідповідальність самих батьків. На думку авторів, вина старшого покоління є вирішальною в аморалізмі молоді. Однак вони застерігають і проти іншої крайності – перетворення дитини на домашнього кумира й смисл життя членів сім'ї. Подані педагогічні принципи можна узагальнити як вимоги особистого позитивного прикладу зрілої поведінки, зацікавленого спілкування з дитиною, поглиблення дружніх стосунків із нею, розвитку її відповідальності за своє життя, послідовності у вихованні.

Помітна відмінність «Твого шляху» від інших адвентистських видань, тим паче українських – постійна критика практики абортів. Це єдина проблемна тема, винесена на передовицю (2007. – № 8.). Здається, ніби інші видання цієї Церкви приділяють недостатньо уваги даній проблемі. Але причина цього криється в послідовній аполітичності адвентистів. Відмова од абортів є догматом римо-

католицької Церкви. Настанова тотальної *заборони* абортів і державної підтримки парафіяльних шкіл із початку ХХ сторіччя є політичною програмою католиків і консервативних протестантів, які домагаються контролю над урядом у США. Свідченням на користь цього є ініціативи президентів Рейгана і Буша-старшого, які виражали офіційну підтримку проведенню загальних молитов у державних школах і виступали за заборону абортів. З точки зору адвентистських аналітиків, така стратегія становить «серйозну загрозу для відокремлення Церкви од держави» [7]. Бачити ж політичну складову в цій відмінності «Твого шляху» немає підстав. Це тільки свідчення небайдужості редакційного колективу до проблем сьогодення. Опозиція абортівній практиці має в дайджесті чотири напрямки. Матеріали першого типу працюють на заперечення еволюційних стадій у розвитку ембріона. Другу групу становлять статистичні дані (основне джерело – звіти ООН) щодо кількості абортів – по Євразії, Індії та Україні, факти примусових абортів у Китаї з метою протистояння демографічному вибуху. Ще один інформаційний блок – аналіз соціальних і медичних факторів цієї практики. Останній тип публікацій аналізує психологічні наслідки цього кроку для жінки.

Прозорий зв'язок із темою сім'ї мають публікації, що розкривають бачення християнськими журналістами норм міжлюдських стосунків. Любов до ближнього розглядається із практичної точки зору. Це щирість, непротивлення злу насильством, свобода від духу помсти, перемога над злом за допомогою добра, прощення як принцип, вірність в обіцянках, ділових і особистих стосунках. Натомість проголошується неконструктивність суперечок, недопустимість поширення чуток і пліток, заклик не судити інших. Ідеалом міжлюдських взаємин вважається альтруїзм, а найприроднішим його виявом – доброчинство як життєва постава. На думку авторів часопису, справжнє добро робиться потай і ради чужого блага. Основний спонукальний прийом до цього – приклад конкретних людей: лікаря-нобеліата Альберта Швейцера, актора Михайла Ульянова, який перед смертю пожертвував свої заощадження на відбудову храму, християн, що копають колодязі в посушливих районах Киргизстану, інвалідів, які цінували взаємодопомогу вище від перемоги в забігу, юного горніста, що прийняв покарання за провину військовика-негідника.

Похідними від сімейної кризи є соціальні групи ризику: сироти, бездомні, люди з деві-

антною поведінкою, ув'язнені, а також психологічні розлади у т.зв. «благополучних» громадян. Проблему сиріт часопис зображає в уже зазначеній системі координат. Причинами цього явища названо безвідповідальність батьків, їх асоціальне становище, наркотичну залежність різного ґатунку. Але головний акцент автори матеріалів роблять на шляхах поліпшення становища вихованців дитбудинків – соціальній роботі християнських волонтерів і їх усиновленні покинутих власними батьками дітей. Розуміючи специфіку цього служіння, журналісти підкреслюють цінність будь-якого щиросердного внеску.

Матеріали про бездомних стриманіші, очевидно, через розуміння авторами частки вини самих «бомжів» у їх становищі. Проте й тут зацентовано цінність людського співчуття. Найбільше благодійний пафос присутній у декларації щодо статусу цієї категорії населення: «ми виступаємо на захист бездомних і просимо: милосердно ставитись до осіб, позбавлених житла; поважати їх людську гідність і права; не лишатися байдужими до злочинів проти бездомних людей, у тому числі з боку міліціонерів» (Твій шлях. – 2006. – № 11. – С. 14).

Більшу увагу приділено людям, що свідомо стають на злочинний шлях. Зміна їх поведінки під впливом християнства постає важливим свідченням на користь релігійного способу життя. Журнал поміщає листи ув'язнених у редакцію з розповідями про те, як навернення арештанта зробило його вільним – внутрішньо й фізично, про каяття засудженого на довічне ув'язнення. Редакція не забуває й про обов'язки людей на волі щодо служіння нуждам кримінальників.

Розмова про психологічні проблеми, які не визнають жодних соціальних чи географічних кордонів, починається в часописі з зображення переваг релігійного життя. Наведено результати соціопитувань на користь того, що віруючі люди живуть щасливіше, наголошено на безглуздісті безбожного існування. Чотири матеріали присвячено порадам щодо досягнення щастя. Найповторюванішими з них є: плекання душевного миру, примирення зі своїм єством; потреба самовіддачі; скромність запитів, особливо у стосунках з іншими людьми; адекватна оцінка життєвих негараздів; довіра Богу; виконання щоденних обов'язків як складової життєвого призначення. Приклади демонструють, які ці підходи дозволили конкретним людям здолати безнадію, депресію, страх. Журналісти видання намагаються переконати у руйнівній

силі заздрощів і жадібності, важливості внутрішніх обіцянок і життєвих установок людини, перевагах терпіння й потребі контролю над думками. Окреме місце в цій системі посідає вимога чесності. Статті доводять поширеність релятивістського розуміння цієї моральної категорії навіть серед віруючих людей, шкідливість брехні для всіх сфер життя – від ділової до релігійної.

Наступним кроком за межі приватного є твердження, що Бог і Його закон є реальним розв'язанням проблем сучасного світу. Редакція намагається переконати читачів, що Бог сильніший від найбільших стресогенних факторів життя: катастроф, хвороб, нестабільності у професійній та фінансовій сферах. Екстремальною ситуація може стати через теракти чи природні стихії, відчуження од найближчих людей. Шляхами порятунку є молитва, активні зусилля з поліпшення свого становища, співчуття чужому горю, сподівання на відповідальність Господа за обставини життя віруючих людей, а Божими методами – будь-які обставини аж до участі янголів.

Зцілення від тяжкої хвороби – головний доказ відповіді на молитву. Зцілені оперують медичними висновками, власними фотографіями до й після хвороби. Знаходимо свідчення про одужання від *уроджених* захворювань: порушення бронхолегеневої системи, внутрічерепного крововиливу в шестимісячній дитині й остеопорозу. До реєстру вилікуваних *набутих* хвороб на сторінках видання входять: рак, СНІД, запійний алкоголізм, наркотична залежність, параліч після інсульту, розростання сітківки очей, бешихове запалення. *Травми* охоплюють: опіки, ураження електрострумом, воскресіння збитого машиною наркомана, коматозний стан після автокатастрофи.

Однак основну увагу адвентисти приділяють профілактичній медицині. Їх церковна концепція має назву «реформи здоров'я» й складається зі здорового харчування, фізичних вправ, вживання води, сонячного світла й чистого повітря, помірності у звичках, потребі у відпочинку й довірі Богу. Дана тематична група помітно лідирує в часописі. Звичайно, система доказів тут будується на верифікованих медичних дослідженнях, проведених нецерковними вченими, а не на догматах віри. До шкідливих наїдків зараховано чай, каву, алкогольні, газовані й енергетичні напої, фаст-фуд, жирну їжу, м'ясо й молоко клонованих тварин, свиняче м'ясо, наповнені пестицидами овочі, біологічно активні харчові добавки, емульгатори, дріжджі й складні десерти. Здоровим меню названо лактовеге-

таріанство: овочі, фрукти, злаки, горіхи, мед, молоко й яйця. Журнал підкреслює лікувальні особливості окремих продуктів: сої, соків, броколі, білокачанної капусти, часнику й журавлини, яблук і цибулі. Знаходимо тут і принципи раціонального харчування: ретельно пережовувати, не перекусювати між прийомами їжі, їсти із задоволенням, не запивати під час їжі, обов'язково й смачно снідати, не переїдати, не їсти одночасно фрукти й овочі. Звичайно ж, видання неодноразово поміщає й рецепти дешевих і корисних страв.

Агітуючи за фізичні вправи, автори публікацій віддають перевагу позитивним аргументам. Так, біг покращує пам'ять; рух знижує ризик раку шкіри, помагає роботі серця, нормалізує тиск, кров краще розносить кисень, відбувається запобігання остеопорозу, скидання зайвої ваги й затримка процесів старіння; рухавка рятує від маразму. Тему помірності у звичках найбільше сфокусовано на проблемі залежностей – хімічних, фізіологічних і психологічних. Призначення цих матеріалів – застерегти молоде покоління від набуття небезпечних схильностей, переважно до комп'ютерних ігор (шість статей) і тютюнопаління (три статті). До «сучасних наркотиків» журналісти відносять шопінг, залежність від інтернету й азартних ігор, істерію довкруг мобільного зв'язку й поклоніння знаменитостям, ілюзію «відсутності часу» й переоцінку місця кар'єри в житті. Однак праця як така знаходить у виданні енергійне схвалення. Вона є перешкодою для спокус, ліками від ледарства, джерелом щастя й самовдосконалення. Труд закриває двері самоодгоджанню, виховує старанність, моральну чистоту й стійкість. Це шлях прославлення Бога, здійснення мрії, служіння загальному

благу, виявлення талантів, нагода євангелізації, досягнення вдовolenня й самоповаги, можливість турбуватись про близьких.

Секрети фінансового успіху полягають в усвідомленні амбівалентної сутності багатства, чесності у справах, неприйнятності хабарництва, ставленні до ділового проекту як до релігійного служіння; користування з невігластва, слабості й невдачі інших журналісти кваліфікують як шахрайство. Справжній смисл виразу «фінансова свобода» полягає в свободі від фінансів, у здатності служити ними чужим нуждам. Вірний розподіл коштів полягає в необхідності відрізнити головне від другорядного (скажімо, пам'ятати, що мир у сім'ї важливіший од високих доходів), перевіряти свої бажання й потреби, планувати, заощаджувати, бути економними, не позбавляючи себе здорових радощів.

Оцінюючи стан сучасного суспільства, часопис наголошує на духовних причинах соціальної нестабільності. Авторі видання переконані, що найпоширеніші злочини сучасності – вбивство, зріст окультизму, розпуста, злодійство й шахрайство – є знаками останніх часів земної історії.

Висновки. Часопис «Твій шлях» пропонує поліпшити соціальний клімат у суспільстві через реформу сімейних стосунків, добродійної життєвої позиції та відповідального ставлення до свого фізичного, душевного й духовного здоров'я. Дописувачі намагаються розкрити духовне коріння соціальних криз. У дайджесті запропоновано шляхи розв'язання соціальних суперностей на основі біблійних принципів. Через специфіку своїх статей, актуальність піднятих тем журнал «Твій шлях» може бути рекомендований для поширення у центрах соціальної реабілітації.

Література

1. Балаклицький М. Адвентистська преса України як комунікаційна система // www.asd.in.ua. 2. Балаклицький М. Адвентистський річник «Моя надія»: жанрово-тематична палітра // www.asd.in.ua. 3. Балаклицький М. Історія адвентистської преси України // Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія. Збірник праць кафедри української преси і Дослідницького центру історії західноукраїнської преси. – Львів, 2007. – С. 93–95. 4. Балаклицький М. Роль редактора у формуванні та розвитку адвентистської преси в Україні // www.asd.in.ua. 5. Закревська О. Етичні аспекти в сучасній церковній пресі: проблеми планування сім'ї // Українська періодика:

історія та сучасність: Доп. і повідомл. дев'ятої Всеукр. наук.-теор. конф. / За ред. М. Романюка. – Львів, 2005. – С. 446–448. 6. Клачков Я. Протестантська преса для українців у Польщі (1918–1939) // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. – Львів, 2004. – Вип. 12. – С. 62–82. 7. Мур М. Кризис последнего времени. – Заокский, 1999. – 288 с. (<http://otkrovenie.info>). 8. Опарин А., Балаклицький М. Адвентистская журналистика и кризис современной религиозной прессы // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – № 745. – Серія Філологія. – Вип. 49. – Харків, 2006. – С. 204–206.

АННОТАЦИЯ

На примере подольского дайджеста «Твій шлях» показано, что внимание к социальной тематике является одним из главных проявлений гражданской позиции журналистов Церкви христиан-адвентистов седьмого дня.

SUMMARY

The given article shoes that the focus on the social matters is one of the main manifestations of civil position of the journalists of Seventh-day Adventist Church.